

УДК 611/.612

О.В. ЦИГИКАЛО, ¹І.Ю. ОЛІЙНИК, І.В. МАРЦЕНЯК*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, кафедра здоров'я людини, рекреації та фітнесу; Буковинський державний медичний університет, кафедра патологічної анатомії, Чернівці***НАОЧНІСТЬ У СУЧАСНИХ МЕТОДИКАХ ВИКЛАДАННЯ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ**

Теоретичною базою професії лікаря та фахівців із здоров'я, фізичної культури та спорту є анатомія людини. Наука про будову та форму тіла людини має фундаментальне та важливе клінічне та практичне значення в системі освіти. Глибокі знання анатомічних деталей можуть запобігти порушенням рівня здоров'я людини під час тренувального процесу та лікарським помилкам. З метою забезпечення наочності у викладанні анатомії в навчальному процесі (на практичних заняттях), поряд із використанням комплексу сучасних комп'ютерних інформаційних технологій, таблиць, рентгенограм, муляжів, анатомічних атласів, слід широко використовувати натуральні анатомічні препарати.

Ключові слова: демонстраційні анатомічні макропрепарати, анатомія людини, методика викладання

Вступ. Серед новітніх тенденцій розвитку вищої школи не останнє місце посідає євроінтеграція вищої освіти, яка має на меті створення єдиного освітянського простору, головні принципи якого відображені в документах Болонського процесу. Болонський процес – це система заходів європейських державних установ (рівня міністерств освіти), університетів, міждержавних і громадських організацій, пов'язаних із вищою освітою, спрямована на структурне реформування національних систем вищої освіти країн Європи, зміни освітніх програм і потрібних інституційних перетворень з метою створення європейського наукового й освітянського простору задля підвищення спроможності випускників вищих навчальних закладів до працевлаштування, поліпшення мобільності громадян на європейському ринку праці, підняття конкурентоспроможності європейської вищої школи.

Болонська конвенція ставить за мету створення умов, за яких більша кількість людей, скориставшись усіма надбаннями і здобутками національних систем освіти та науки, може бути затребуваною на європейському ринку праці. Для їх реалізації необхідні радикальні зміни та оптимізація процесу навчання фахівців, удосконалення професійно-практичної підготовки. Для поліпшення якості підготовки спеціалістів-медиків та фахівців із здоров'я, фізичної культури та спорту важливе значення має подальше удосконалення методів викладання теоретичних дисциплін у вищих навчальних закладах, що формують світогляд фахівців у питаннях лікувальної та практичної діяльності [1, 3]. Оволодіння такими дисциплінами має поєднуватись із використанням ряду наочного матеріалу, який засвідчує зв'язок теоретичних положень із життєвими процесами.

Основна частина. Теоретичною базою професії лікаря та фахівців із здоров'я, фізичної культури та спорту є анатомія людини, яка у

системі освіти має фундаментальне та важливе клінічне значення. Глибокі знання анатомічних деталей можуть запобігти порушенням рівня здоров'я людини під час тренувального процесу та лікарським помилкам. Без глибоких знань законів будови, розвитку людського організму та характеру його змін під дією зовнішніх чинників докільля не може бути висококваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця, здатного ефективно впливати на розвиток медицини як в Україні, так і у світі в цілому та спортивної медицини зокрема.

Специфічність і складність викладання анатомії людини зумовлена значним об'ємом освоюваного матеріалу, складністю просторової уяви про окремі анатомічні утворення, особливості топографоанатомічних взаємодій. Анатомія людини, як базисна дисципліна, вимагає з максимальною точністю заучування анатомічних термінів, вивчення анатомічних препаратів, препарування органів та систем на трупах, замальовування органів та ділянок тіла. На сьогоднішній день є дуже велика кількість підручників та атласів з анатомії людини, в яких яскраві кольорові картинки (артерії – червоні, вени – сині, нерви – жовті тощо). Однак, анатомічні структури всередині людського тіла досить часто виглядають по-іншому, не так, як на зображеннях в атласах. Не дивлячись на високу поліграфічну якість, ці зображення не передають істинності фактичної картини структур людського тіла. У зв'язку з цим, з метою забезпечення наочності навчального процесу, на практичних заняттях поряд із використанням комплексу сучасних комп'ютерних інформаційних технологій, таблиць, рентгенограм, муляжів, анатомічних атласів слід широко використовувати натуральні анатомічні препарати [5].

Основна мета практичних занять полягає в тому, щоб забезпечити надбання студентами якнайбільшої кількості практичних навиків з препарування, вивчення синтопії, голотопії та

скелетотопії органів, частин тіла людини; дати інтегровану уяву про макро- та мікробудову кожного органа. Під час вивчення будови організму людини за участю анатомічних препаратів важливим є принцип наочності [6].

Студентам слід пояснювати значення анатомії в підготовці спеціаліста, підкреслюючи, що отримувані знання про будову тіла людини, його органів і систем важливі не лише для освоєння інших медико-біологічних дисциплін, але і для майбутньої практичної роботи. З перших занять потрібно переконувати студентів у винятковому значенні анатомічних препаратів для вивчення анатомії людини – основи всієї медицини. Аргументувати це положення можна прикладами з історії сучасного досвіду підготовки спеціалістів у різних країнах. Вивченню будови тіла людини на трупному матеріалі здавна надавалося велике значення. Своїм прогресом анатомія людини, як і медицина в цілому, зобов'язана розтину тіл померлих. Тільки з початком систематичних розтинів померлих людей (XVI ст.), анатомія змогла дати достовірні дані про будову тіла людини.

У XVI-XVII століттях проводилися публічні розтину трупів людини, для чого створювалися спеціальні приміщення – анатомічні театри (м. Падуя, 1594 р.; м. Болонья, 1637 р.). Розуміння попередниками ролі вивчення будови тіла на трупному матеріалі в підготовці лікаря відображено в крилатих висловах, які дійшли до нас із давніх часів, у вигляді написів на фасадах анатомічних театрів: «Mortui vivos docuunt» («Мертві вчать живих») (м. Сімферополь); «Nis locus est, ubi gaudet succurere vitae» («Тут місце, де смерть, радіючи, допомагає життю») (м. Париж) [4].

Анатомічні препарати – важливі елементи навчання, оскільки сприяють пізнанню будови тіла людини. Вони дозволяють бачити деталі природної будови органів, створювати об'ємну уяву про будову органів і їхнє взаємне розташування. Надання кафедрою можливості вивчення натуральних препаратів органів по-своєму є унікальним. Тому кафедра з вивчення анатомії людини повинна мати у своєму розпорядженні повні набори препаратів кісток, окремих внутрішніх органів з усіх систем, органоконплекси, судинно-нервові препарати. Студенти повинні працювати з натуральними препаратами на практичних заняттях та під час самопідготовки. Під час складання заліків (модулів) та іспитів також повинні

використовуватися тематичні анатомічні препарати.

Особливе спрямування мають питання варіантної анатомії. Якщо студенти добре засвоїли анатомію відповідного органу або систем органів, вони з цікавістю сприймають інформацію про варіанти анатомічної будови, при цьому велике значення має наочність викладу. Творчий підхід у поясненні навчального матеріалу дає можливість студентам певною мірою опанувати методологію аналізу явищ і допомагає об'єктивній оцінці ситуації у практичній діяльності. Велику роль у формуванні клінічного мислення у студентів молодших курсів відіграють проведення олімпіад з анатомії, а також спільні засідання студентських наукових гуртків декількох кафедр. На подібних засіданнях студенти беруть активну участь в обговоренні поставлених питань та удосконалюють свої практичні навички.

Методично обґрунтований шлях оптимізації та наукової організації навчального процесу з прикладним вивченням анатомії для студентів вищих навчальних закладів має передбачати раціональне використання і поєднання традиційних методів із різними формами інтеграції [2]. Впровадження нових підходів до організаційно-методичного забезпечення навчального процесу, кінцевою метою яких є сформулювати свідому мотивацію щодо вивчення не тільки програмного матеріалу, але й додаткового, ефективно прищеплює інтерес до анатомії та морфології в цілому. Однак, вочевидь, інформаційна модель, не зважаючи на постійне вдосконалення методичної інфраструктури, призводить до зниження пізнавальної активності, рівня мотивації, і як наслідок – ефективності навчання.

Висновки. 1. За сучасних умов викладання анатомії людини у вищому навчальному закладі вимагає постійного удосконалення відповідно рівню розвитку медицини та вміння поєднувати класичні форми викладання з новими підходами до навчання.

2. З появою нових інформаційних технологій та технічних засобів не слід забувати класичні, традиційні форми викладання (демонстрація і вивчення натуральних препаратів), що у свою чергу забезпечить максимальний рівень освоєння навчального матеріалу.

3. Розмаїття демонстраційного матеріалу (макропрепарати, муляжі, об'ємні моделі, навчальні таблиці, фільми) у комплексі закладають основу знань. Наочність викладання має провідне значення для розуміння та запам'ятовування навчального матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бордовская Н.В. Педагогика: учеб. для вузов / Н.В. Бордовская, А.А. Реан. — СПб: Питер, 2000. — 304 с.
2. Гусейнов Т.С. Совершенствование качества образования на кафедре анатомии человека медицинских вузов / Т.С. Гусейнов, С.Т. Гусейнова, А.Ш. Кадиев // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. — 2013. — № 11. — С. 21.

3. Князевич-Чорна Т.В. Основні методичні підходи до викладання анатомії студентам факультету підготовки іноземних громадян у медичних вузах / Т.В. Князевич-Чорна // Світ медицини та біології. — 2012. — № 3. — С. 166—168.
4. Спирина Г.А. Нравственное воспитание студентов в преподавании анатомии человека / Г.А. Спирина // Современные наукоёмкие технологии. — 2010. — № 7. — С. 231—232.
5. Стан підготовки та підвищення кваліфікації медичних працівників і завдання вищої медичної школи щодо інтеграції до світового освітнього простору / В.В. Лазоришенець, М.В. Банчук, О.П. Волосовець [та ін.] // Медична освіта. — 2009. — № 2. — С. 5—10.
6. Цыбулькин А.Г. Некоторые проблемы преподавания анатомии человека в медицинских вузах / А.Г. Цыбулькин // Успехи современного естествознания. — 2010. — № 3. — С. 99—100.

O.V. TSYNYKALO, I.Yu. OLIINYK¹, I.V. MARTSENIAK

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Department of Human Health, Recreation and Fitness, Chernivtsi
¹Bukovinian State Medical University, Department of Anatomy, Department of Pathological Anatomy, Chernivtsi

VISIBILITY IN THE METHODS OF TEACHING HUMAN ANATOMY

The theoretical basis of the medical profession and the professionals of health, physical education and sport is a human anatomy. The science about structure and form of the human body has fundamental and important clinical and practical value in education. Deep knowledge of anatomical details can prevent medical errors, violation of health during the training process. In order to ensure clarity in the teaching of anatomy in the classroom along with the use of complex modern computer information technology, tables, X-ray, models, anatomical atlases, should be widely used natural anatomical specimens during practical classes.

Key words: anatomical demonstration macropreparations, human anatomy, methods of teaching

Стаття надійшла до редакції: 14.09.2015 р.